

Privat försäkring i Estland, Lettland och Litauen – översikt över marknader och lagstiftning

av Olov Hertzman

Olov Hertzman
o.hertzman@telia.com

De tre baltiska staterna blev den 1 maj i år medlemmar av EU. För femton år sedan befann de sig bakom järnridån. Efter Sovjets sammanbrott och ländernas befrielse har de haft en omvälvande utveckling på alla samhällets områden.

Denna artikel handlar om vad som hänt på försäkringsområdet. Den redogör översiktligt för hur privat försäkring vuxit fram och hur försäkringsmarknaden ser ut idag. Marknadsanpassningen av försäkringsväsendet har förutsatt nya regelverk. Artikeln ger även en bild av dessa.

Syftet med artikeln

Det har nu gått femton år sedan de tre baltiska staterna återvann sin självständighet och i maj i år blev de fullvärdiga medlemmar av EU. Ekonomiskt har de gått från socialistisk planekonomi under sovjetiskt styre till fria marknadsekonomier av västerländsk modell. Allt detta har naturligtvis varit av genomgripande betydelse för hela regionen. Förutsättningarna för näringslivet har ändrats radikalt och bland mycket annat berett vägen för privat försäkring.

Artikeln har ett dubbelt syfte. Det ena är att ge en översiktlig bild av försäkringsnäringsen i de tre länderna, försäkringsgrenar och aktörer. Det andra syftet är att ge en uppfattning om den lagstiftning inom vars ramar den privata försäkringen har utvecklats.

I. Bakgrund

Befolkning

Geografiskt är de baltiska staterna sinsemellan ganska lika. Befolkningsmässigt är skillnaderna större. Medan Litauen har ca 3,6 miljoner invånare, har Lettland ca 2,4 och Estland ca 1,4 miljoner. Av befolkningen bor mer än 70% i städerna. Vilnius har ca 600 000 invånare, Riga nästan en miljon och Tallin ca 400 000.¹

Litauen är det land som har minsta andelen ”främmande” folkgrupper, 80% är litauer. I

Olov Hertzman, under 90-talet VD i Sveriges Försäkringsförbund, är hedersledamot i Försäkringsjuridiska föreningen och styrelsemedlem i Svenska Försäkringsföreningen. Han har haft uppdrag för bl a försäkringsväsendet i olika länder på Balkan och i Baltikum.

För studien har författaren fått bidrag från Filip Lundbergs stiftelse.

Estland är 65% ester. I Lettland är mindre än 60% letter. Litauiska, lettiska och estniska är dock det officiella språket i respektive land, även om ryska både talas och förstås av en stor del av befolkningen i alla tre länderna.

Den beräknade medellivsängden är mätt med västeuropeiska mått ganska låg, kring 65 år för män och drygt 75 år för kvinnor. Under 1990-talet sjönk befolkningen till följd av nedåtgående födelsetal och höga dödstal; i Estland och Lettland också beroende på rysk emigration.

Utrikespolitik efter 1991

De baltiska staternas utrikespolitik kom efter självständigheten att domineras av deras gemensamma strävan att skapa säkerhetsgarantier mot framtida ryska hot. De blev medlemmar i FN omedelbart efter självständigheten. De är nu också med i Europarådet och – av större betydelse i ett ekonomiskt sammanhang – i WTO och IMF. Mest betydelsefullt är naturligtvis anslutningen till EU.

Ekonomisk struktur och tillväxt

Självständighetsprocessen i början av 1990-talet innebar ett ekonomiskt ras när industrier slogs ut genom omställningen till marknadsekonomi med frihandel och handeln med Sovjetunionen kollapsade. Efter den dramatiska nedgången kom emellertid vändningen ganska snart i alla tre staterna.²

Estland har visat upp ett bättre resultat än någon annan före detta sovjetrepublik. Bankväsendet reformerades i början av 1990-talet och fri handel och fria kapitalrörelser infördes. Privatisering av det statliga näringslivet genomfördes i raskt takt. Den privatisering som dragit ut mest på tiden gäller fastigheter och jordegendomar. – Investeringarna har gjorts i städerna medan landsbygden förlorat arbetstillfällen. Tjänstesektorn har haft starkast tillväxt. Servicenäringsarna stod vid slutet av 90-talet för mer än 60 procent av BNP.

I **Lettland** gick privatiseringen och decentraliseringen av ekonomin trögare än i grannländerna. Ekonomin började växa 1994 men då hade BNP sjunkit till hälften av 1990 års nivå och ännu 1998 producerades inte mer än två tredjedelar av BNP i den privata sektorn.

I **Litauen** inleddes genomgripande reformer redan 1992 och den fria företagsamheten förändrade ekonomin dramatiskt. Omkring två tredjedelar av arbetskraften var år 2000 verkamma i den privata sektorn som beräknades stå för 70 procent av BNP. Medan industri och jordbrukssektorn minskat efter sovjettiden har tjänstesektorn vuxit och stod 1999 för nära 60 procent av BNP.

Några nyckeltal avseende BNP-tillväxt, inflation, arbetslöshet mm får i övrigt tjäna som sammanfattning av de senaste årens ekonomiska utveckling (se Tabell 1 nedan).

	ESTLAND		LETTLAND		LITAUEN	
	1998	2003	1998	2003	1998	2003
BNP %	4,6	4,7	3,9	7,5	7,3	8,9
Inflation, årssnitt %	8,2	1,3	4,7	2,9	5,1	-1,2
Arbetslöshet, %	9,8	10,0	14,2	10,6	6,4	10,3
Bytesbalans, % av BNP	-9,2	-13,7	-10,6	-9,1	-11,9	-6,6
EUR/EEK	15,70	15,60				
EUR/LTL			0,66	0,67		
EUR/LTL					4,70	3,45

Källa: SEB, Baltic Outlook, April 2004

2. Försäkringsnäringen i Baltikum

2.1 Näringsens ekonomiska betydelse

Privat försäkring i Baltikum har under 90-talet vuxit fram och utvecklats i takt med den allmänna ekonomin. Jämfört med situationen i övriga Europa står dock privat försäkring för en ganska liten del av BNP i vart och ett av de baltiska länderna. I absoluta tal ligger premieinkomsterna på mycket låg nivå jämfört med de hittillsvarande EU-länderna men även i relation till de egna ländernas ekonomier spelar privat försäkring alltså en ganska liten roll. Medan försäkringens andel av BNP i Sverige och andra hittillsvarande EU-länder senare år varit åtta-nio procent var den år 2002 i Estland och Lettland två procent och i Litauen bara 1,5%. Det är lågt även vid en jämförelse med andra nya EU-medlemmar där genomsnittet i gruppen var 3,3%.³

Ser man till försäkringspremier per invånare är skillnaden också betydande. Medan premier per invånare och år i Sverige och andra hittillsvarande EU-länder var ca 2 000 euro året efter millennieskiftet var motsvarande siffra år 2002 för Estland 102 euro, för Lettland 73 euro och för Litauen 62 euro. De baltiska länderna ligger här lågt även i gruppen nya EU-medlemmar, där genomsnittet var 196 euro.⁴

Privat försäkring växer emellertid kraftigt. Från mitten av 90-talet till år 2002 har den

totala premieinkomsten mer än fördubblats i Estland och nästan tredubblats i Lettland. I Litauen har den totala premieinkomsten nästan fördubblats på bara två år. Den samlade baltiska försäkringsmarknaden mätt i premieinkomst utgör ändå bara några promille av den europeiska (Tabell 2). Detta är litet även i betraktande av att länderna är mycket små. Den samlade folkmängden uppgår till något under två procent av befolkningen i den utvidgade unionen, EU25.⁵

2.2 Försäkringsgrenar

I motsats till vad som gäller på de sedan länge etablerade försäkringsmarknaderna är det i de baltiska länderna skadeförsäkring som är helt dominerande. Uttryckt i premieinkomst har skadeförsäkring fyra femtedelar av marknaden i både Estland och Litauen. I Lettland svarar skadeförsäkringen för så stor del som 95%. En starkare tillväxt på livsidan – som nu verkar vara på gång i alla tre länderna – kan dock på lite sikt jämna ut skillnaderna.

Estland har haft en stadig ökning av livpremierna. Från 1997 till 2002 var ökningen mer än 20% årligen och den ökningstakten verkar hålla i sig. Även Litauen har haft en stadig tillväxt på livsidan och 2001/2002 var den extremt stark, över 50%. Lettland däremot har haft en ojämnare utveckling och till och med en tillbakagång under senare år. För 2002/2003 räknar man dock även i Lettland med en ökning på mer än 30%. Som jämförelse kan nämnas att EU15 under perioden haft en årlig inflationsjusterad tillväxt av livförsäkringsmarknaden på 8%.⁶

Även när det gäller skadeförsäkring har Estland haft en jämn ökning av premieinkomsten, dock inte lika kraftig som på livsidan. Från 1997 till 2002 var den genomsnittliga årliga ökningen 7,1%. Lettland hade en ojämnare utveckling med genomsnittligt så mycket som 7,4%. I Litauen var utvecklingen både jämn och hög (drygt 10%). 2001/2002 var

Tabell 2. Total premieinkomst (milj. euro)

	1997	2000	2002
Estland	67	102	139
Lettland	103	168	169
Litauen	85	110	215
Baltikum			523
EU+10			15 036
EU15			820 367

Källor: CEA Figur A IV-1 och CEA Enlarge p. 14 och LT Overview p. 11.

tillväxten hela 36%. Som jämförelse kan nämnas att den inflationsjusterade årliga tillväxten av skadeförsäkringsmarknaden i Europa (EU15) från 1997 till 2002 bara var dryga 3,3%.⁷

Som framhållits är det skadeförsäkring som är helt dominerande i de baltiska länderna och inom skadeförsäkring är det motorfordonsförsäkring som svarar för merparten av premieintäkterna. I Estland är motorfordonsförsäkringens andel två tredjedelar och i Lettland är den nästan hälften av skadeförsäkringen. I Litauen svarade motorfordonsförsäkring för 60% av skadeförsäkringspremierna. Siffrorna för alla gäller 2002. Genom att livförsäkring spelar en så pass begränsad roll innebär detta att motorförsäkring är den dominerande försäkringsgrenen även totalt sett. Så utgörs t ex av totala premieintäkter i Estland drygt hälften av motorpremier.⁸ Annan skadeförsäkring av någon betydelse är egendomsförsäkring och – i Lettland – sjuk- och olycksfallsförsäkring.⁹

Om man vill bedöma försäkringsnäringens samhällsekonomiska betydelse också mätt i investeringar – vilket ju är brukligt – ger det en ännu blygsammare bild av baltiskt försäkring. Här kommer de nya EU-medlemmarna (EU+10) inte ens tillsammans upp till en procent av de investeringar, som sammantaget görs av de europeiska försäkringsbolagen (EU25). Detta kan naturligtvis förklaras av att det är skadeförsäkringspremierna som dominerar. I takt med att livförsäkringsmarknaden växer sig starkare bör man kunna räkna med ökade investeringar från försäkringsbolagen.¹⁰

2.3 Aktörer på försäkringsmarknaden

I sovjetssystemet hade de skilda republikerna som regel två statliga försäkringsbolag – ett för inhemsk försäkring och ett för internationell försäkring och återförsäkring (Ingostrakh). I och med självständigheten och övergången

till marknadsekonomi etablerades nya försäkringsbolag i rask takt även i Baltikum. Toppen nåddes några år in på 90-talet då det fanns nästan hundra försäkringsbolag etablerade i regionen. Estland hade som mest 24, Lettland 42 och Litauen 36 bolag. Därefter sjönk antalet och var år 2002 nere i 13 i Estland och 20 i Lettland. Litauen hade 28 bolag, oräknat några som befann sig i frivillig eller påtvingad likvidation. Det har alltså varit fråga om drastiska förändringar.¹¹

Bolag i Estland¹²

I Estland fanns 2002 fem livbolag och åtta skadeförsäkringsbolag. Sex av de senare hade koncession för trafik- och motorförsäkring.

Störst på skadeförsäkringssidan, som hade premieinkomster på sammanlagt 110 milj. euro, var If (35%) följt av Ergo (25%) och Seesam (16%). Här hade alltså tre bolag tre fjärdedelar av marknaden. Bolag på den estniska skadeförsäkringsmarknaden med andelar mindre än en tiondel var Salva, Nordicum, Inges och Zürich. Tillväxten på skadeförsäkringsmarknaden 2002/2003 beräknas till 20% och här verkar Salva, Ergo och If hävda sig bättre än så, medan särskilt Zürich faller tillbaka rejält.

Det största livbolaget i Estland var med bred marginal Hansa (44%) därefter följde Ūhispanga och Seesam (med 22% resp. 16%). Här hade alltså de tre största mer än fyra femtedelar av marknaden. Ergo och Sampo fanns också på den estniska livförsäkringsmarknaden men inget kom upp till en tiondel av marknaden. Livförsäkringsmarknaden har enligt siffror från det estniska förbundet vuxit med 30% från 2002 till 2003 och här har Sampo och Ūhispanga ökat sina marknadsandelar.

Bolag i Lettland¹³

I Lettland fanns 2002 sex livbolag och fjorton skadeförsäkringsbolag. Sju av de senare hade koncession för trafik- och motorförsäkring.

På skadeförsäkringsmarknaden var Balta ledande med en fjärdedel av marknaden medan BTA, Ergo och Parekss hade mellan tio och femton procent. Den lettiska skadeförsäkringsmarknaden visar liksom den estniska en tillväxt 2002/2003 på ca 20%. Här kan det noteras att Aliance och Zürich Latvia, som fanns med under 2002, därefter upphört med verksamheten. If, som 2002 hade en premieinkomst på ca 7 milj.euro, går 2003 upp till 13 milj.euro vilket dock bara motsvarar en marknadsandel på dryga fem procent.

De tre största bolagen på Lettlands blygsamma marknad för livförsäkring var Ergo, Baltikums och Balta. De hade tillsammans över 80% av marknaden. Ergo hade en dryg tredjedel medan de andra hade en fjärdedel var. Den beräknade tillväxten till 2003 är över

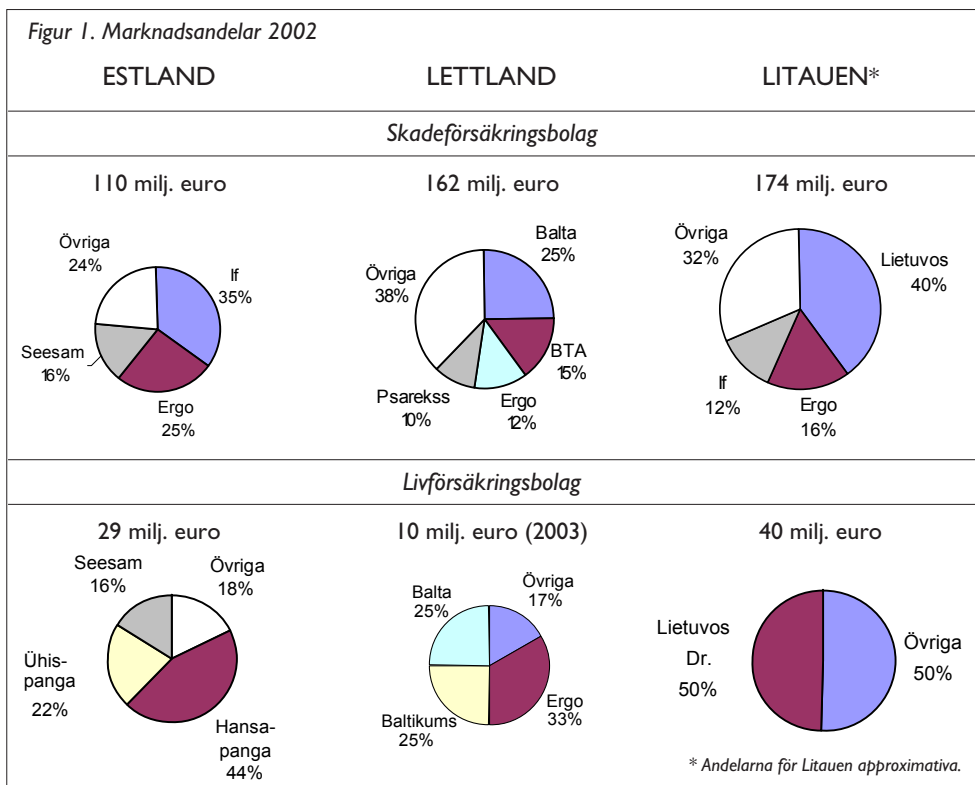
30% men utan några större förändringar i bolagens inbördes positioner.

Bolag i Litauen ¹⁴

I Litauen fanns år 2002 nio livbolag och nitton skadeförsäkringsbolag, ett med koncession enbart för trafikförsäkring.

För Litauens del saknas direkt information om marknadsandelar. Tillgängliga uppgifter om enskilda bolags premieinkomster indikerar att de tre största på skadeförsäkringsmarknaden svarade för två tredjedelar av denna marknad. Störst var Lietuvos Draudimas (ca 40%). Andra skadeförsäkringsbolag av betydelse var Ergo och If. Seesam fanns också med på denna marknad.

De tre största livbolagen hade omkring 60% av marknaden, vilket var en mindre koncen-

tration än den som varit tidigare. Störst även på livsidan var Lietuvos Draudimas (ca 50%). Andra större livbolag var Lindra och Ergo. Ett annat ganska stort livbolag var Vilniaus Bankas gyvybes.

Bolagsgrupper och ägarförhållanden

Som framgått har några försäkringsgrupper närvaro i flera länder och med verksamhet både inom livförsäkring och skadeförsäkring. Några grupper och bolag har också ett dominerande utländskt – icke-baltiskt – ägande.

Det tydligaste exemplet är Ergo-gruppen som finns inom både skade- och livförsäkring i alla de tre länderna. Gruppen ägs till mer än 90% av Münchener Rück.

Bolag ur If-gruppen är verksamma inom skadeförsäkring i hela Baltikum. Efter finska Sampo förvärv av Storebrands och Skandias aktier i If kommer Sampo att vara huvudägare med mer än 90%. Eftersom Sampo redan har livförsäkringsbolag i alla tre länderna kommer de liksom Ergo att i princip vara ”heltäckande” i Baltikum.

I Lietuvos Draudimas (det litauiska skadeförsäkringsbolaget) har danska Codan mer än 50%, vilket gör att Royal Sun Alliance också finns med i den baltiska bilden. Codan har också mer än 50% i det lettiska skadebolaget Balta, som i sin tur äger livbolaget Balta till 100%.

Seesam är ytterligare en grupp med närvaro i hela Baltikum. Seesam skadeförsäkring ägs av AIG och Pohjola med 50% vardera. Seesam livförsäkring ägs av finska livbolaget Suomi. Pohjola är på väg att överta AIGs andel i skadeförsäkringsbolaget. Seesam i Baltikum blir då finskt till 100%.

Det utländska ägandet är alltså påtagligt. Enligt tillsynsmyndigheten i Estland hade flertalet estniska bolag utländskt kapital av någon betydelse. I Litauen var det, enligt tillsynsmyndigheten, vid utgången av 2002, fjorton försäkringsbolag som kontrollerades av utländskt kapital. Ser man till alla de litauiska

bolagens samlade egna kapital var 51% utländskt: 34% tyskt, 17% danskt och 12% polskt.¹⁵ Efter de senaste affärerna i Seesam och If blir den finska närvaron i hela Baltikum påtaglig. Dansk försäkring har som framgått en stark ställning i både Litauen och Lettland.

2.4 Anställda

Antalet anställda i försäkringsbolagen i Baltikum var en bit in på 90-talet ca 1000 i ettvar av länderna. Antalet steg under åren därefter och var som högst år 2001 med 1 600 i Estland, 1 700 i Lettland och 1 800 i Litauen. Trenden har därefter svängt, vilket sätts i samband med produktivitetsökningar och att bolagen blivit färre.

Vid en jämförelse med övriga Europa är antalet anställda påtagligt högt och en fortsatt neddragning av antalet anställda verkar sannolik.¹⁶

2.5 Försäkringsförmedlare

Försäkringsförmedling kan i *Estland* utövas antingen av försäkringsmäklare, som ska vara bolag, eller försäkringsagenter, som kan vara bolag eller fysiska personer. Agenterna företräder ett bestämt försäkringsbolag. Den estniska finansinspektionen har sjutton bolag registrerade som mäklare. Listan på försäkringsagenter, som också ska vara registrerade, upptar ca 120 namn.

I *Lettland* finns ett 30-tal försäkringsmäklarbolag registrerade hos tillsynsmyndigheten. Tillsynen avser också enskilda mäklare samt bolag och enskilda som verkar som agenter för försäkringsbolag. Dessa är också registrerade.

I *Litauen*, där försäkringsmäklare kan vara antingen bolag eller fysiska personer, finns ett 100-tal registrerade hos försäkringsinspektionen. Vilka de är framgår också av den medlemsförteckning som förs av Försäkringsmäklarkammaren.

Beträffande andra än oberoende försäkringsmäklare finns ingen offentlig förteckning.

3 Försäkringslagstiftningen

3.1 Lagstiftningens framväxt

De politiska beslut som lett till samhälls- och omvandlingen i de baltiska staterna har naturligtvis krävt stora förändringar i lagstiftningen på de flesta områden. Det gäller näringslivet och inte minst försäkringsväsendet.

Ländernas målsättning att på sikt komma med i EU gjorde att de vid reformeringen av sin lagstiftning i marknadsekonomisk riktning tidigt sökte anpassa den till signalerna från Bryssel. Estland och även Lettland uppfyllde redan vid slutet av 90-talet flertalet EU-krav medan Litauens försäkringslagstiftning då fortfarande var bristfällig i det hänseendet.¹⁷ Enligt en gradering av EU-harmoniseringen från juni 2003 får Lettland fullt godkänt (AA) på alla punkter. Estland har vissa brister genom kvarvarande pris- och produktkontroll och får därigenom ett A men i övrigt AA. Litauen har motsvarande brister och låg även efter med ”hemlandskontrollen”. Av de övriga nya EU-medlemmarna var det bara Ungern och Slovakien som inte hade fullt godkänt. En schematisk översikt av detta slag måste naturligtvis tas med en nypa salt men kan ändå ge en viss bild av verkligheten.¹⁸

I det följande redogörs för de lagar av direkt betydelse för försäkring som finns i vart och ett av länderna. Något sägs också om lagstiftningens innehåll. Framställningen bygger på de versioner på engelska – som regel officiella översättningar – som är tillgängliga på offentliga institutioners hemsidor.

3.2 Estland

Försäkringsrörelse

De grundläggande förutsättningarna och närmare bestämmelserna för försäkringsrörelse regleras i Estland i en lag från 2000 – *Insurance Activities Act*.¹⁹ Lagen ersätter delvis en lag om försäkring som infördes redan 1992 och som därefter vidareutvecklats.

Den nya lagen reglerar försäkringsverk-

samhet och tillsyn av sådan verksamhet. Lagen räknar med fyra huvudklasser av försäkring: livförsäkring, skadeförsäkring, återförsäkring och även försäkringsförmedling. Indelningen i försäkringsklasser för skadeförsäkring och för livförsäkring följer i huvudsak EUs normer.

Förutsättningarna för att få koncession (activity licence) anges ganska utförligt i själva lagen som i det sammanhanget också har bestämmelser om utfärdandet och återkallelse av koncession (chapt.2).

Att försäkringsrörelse bara får drivas av publika aktiebolag anges i kapitlet om bildandet av försäkringsbolag (chapt.3). Där anges också att Estlands *Commercial Code*²⁰ är tillämplig på försäkringsbolag vid sidan av försäkringsrörelselagen liksom kravet att försäkringsbolag inte får driva annat än försäkring och försäkringsrelaterad verksamhet och att livförsäkring inte får drivas tillsammans med skadeförsäkring.

Frågor som i tillägg till vad som följer av Commercial Code ska finnas i en försäkringsgivares bolagsordning anges i kapitlet om bolagsordning, ledning och aktiekapital (chapt. 4). Där finns också ganska utförliga bestämmelser om aktuarier. Aktuarier med viss angiven kompetens ska finnas som anställda i skadeförsäkringsbolag och ha plats i styrelsen i livförsäkringsbolag. De särskilda krav som ställs på medlemmar av försäkringsbolags styrelse och aktieägare med flera anges också i själva lagen. För utdelning till aktieägare gäller särskilda begränsningar. Här anges också miniminivåer för aktiekapitalet, olika för livförsäkrare och för skilda klasser av skadeförsäkring.

De för försäkringsrörelsen grundläggande kraven på bolagets tillgångar (chapt.5) slår först fast vad som ska gälla beträffande det egna kapitalet. Eftersatta (subordinerade) fordringar godtas i begränsad omfattning men lån är i övrigt inte tillåtna. Bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar och de till-

gångar som ska täcka dessa anger tillåtna tillgångsslag och även det värde dessa får upptas till. I övrigt gäller bland annat begränsningar för enhandsengagemang och krav i vissa fall på återförsäkring.

Lagen förbjuder uppdelning och ombildning av försäkringsbolag (chapt. 8). Fusioner kan ske men bara mellan försäkringsgivare och kräver bland annat tillsynsmyndighetens godkännande. Lagen anger också förutsättningarna för upplösning av försäkringsbolag och förfarandet vid konkurs..

Om det framkommer omständigheter beträffande ett bolag som gör att koncessionen kan förverkas, kan tillsynsmyndigheten etablera vad som i den engelska lagtexten betecknas som ”special regime”. Närmare bestämmelser om detta finns i ett särskilt kapitel (chapt. 7).

De regler som i Estland gäller för försäkringsbolags redovisning och revision finns också i ett särskilt kapitel i försäkringsrörelselagen (chapt. 6).

Tillsyn

Tillsynen över försäkringsbolag utövas i Estland av *Financial Supervisory Authority*, som är tillsynsmyndighet för hela finanssektorn. De grundläggande bestämmelserna finns i lagen om finansiell tillsyn.²¹

Annan finansiell verksamhet som står under denna tillsyn är bankväsendet, enligt Credit Institutions Act, och sådan verksamhet som regleras i Securities Market Act, Investment Funds Act och Funded Pensions Act.²²

Försäkringsförmedling

Försäkringsförmedlares verksamhet regleras i den estniska försäkringsrörelselagen, *Insurance Activities Act* (chap. 9). Försäkringsbolagen får bara använda sig av försäkringsförmedlare som har tillstånd att vara verksamma som försäkringsförmedlare. Det skiljs mellan försäkringsmäklare och försäkringsagenter.

Det ges ganska utförliga regler om kraven på både mäklare och agenter och på deras representanter. Det slås fast att mäklaren handlar i försäkringstagarnas intresse och att agenten representerar försäkringsgivaren. Mäklarna ska ha ansvarsförsäkring. Av både mäklare och agenter krävs att de på begäran ska uppge hur stor provision de får.

Försäkringsavtal

Avtalsförhållandet mellan försäkringsgivare och försäkringstagare regleras i en särskild del i en ganska nyligen antagen allmän lag om avtalsförhållanden, *Law of Obligations Act*²³. Detta är en mycket omfattande lag som behandlar allmänna avtalsrättsliga frågor och flertalet avtalstyper som t ex köp, nyttjandeartavsavtal och avtal om olika uppdrag (bl a tjänster och transporter). Försäkringsavtalet behandlas som sagt i en egen del, uppdelad i fem kapitel (§§ 421-567). Här behandlas först allmänna försäkringsrättsliga frågor t ex om försäkringsfallet och om försäkringspremien. Därefter regleras tämligen utförligt skadeförsäkring samt mindre ingående livförsäkring, olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring.

Ämnen som kan vara av intresse från försäkringssynpunkt behandlas även i andra delar av den allmänna avtalslagen. Här kan nämnas Life Annuity (chapt.28) och Maintenance Contract (chapt.29) och Contracts for Provision of Health Services (chapt.41). Mäklaravtalet har också ett eget kapitel (chapt.37). Det framgår inte hur det förhåller sig till bestämmelserna om försäkringsmäklare i lagen om försäkringsrörelse. Det förra verkar gälla avtalsförhållandet mellan uppdragsgivare och mäklare av vilket slag som helst. De senare gäller försäkringsmäklarens näringsutövning.

Standardavtal, vilka är oskäligen mot den part som inte medverkat vid dess tillkomst, är under vissa förutsättningar ogiltiga. Detta följer av §§ 35-45 i den allmänna avtalslagen. Där finns också en uppräknning av ett stort

antal klausuler som, i fall då den andre parten är en konsument, ska anses oskäligen. För företag som tillhandahåller finansiella tjänster finns dock ett speciellt undantag. Om ett sådant företag ensidigt förbehåller sig rätten att ändra avtalet, ska det under vissa förutsättningar inte anses oskäligt (§ 43).

Den allmänna avtalslagen behandlar också några icke avtalsrättsliga ämnen som kan vara av betydelse för försäkring. Under rubriken *Unlawful Causing of Damage* (chapt.53) finner man sålunda bestämmelser om utomobligatoriskt skadeståndsansvar liksom regler om ansvar för ägare av motorfordon och ägare av husdjur.

Trafikförsäkring

Ansvaret för trafikskador regleras i Estland av en lag från 2001 – *Motor Third Party Liability Insurance Act*²⁴ – som ersatte en tidigare lag från 1995. Lagen fastlägger skyldigheten att hålla fordon försäkrade och de skyldigheter försäkringsbolagen har med anledning av lagen.

I ett ganska omfattande kapitel om trafikförsäkringsavtalet (chapt.2) behandlas utöver vanliga avtal också gröna kort och gränsavtal. Här regleras också försäkringens giltighetstid och upphörande och vad som gäller vid byte av fordon eller försäkringsbolag. Här åläggs också trafikförsäkringsbolagen att tillhandahålla rabatterade försäkringar till äldre och handikappade.

Vad som ska förstås med trafikskada, att ersättning kan utgå till skadad förare och på vilket sätt ansvaret är strikt är frågor som behandlas i ett följande kapitel (chapt.3). Där regleras också hur ersättningen ska bestämmas. Ersättningsgilla poster vid personskada är i huvudsak inkomstförlust och vårdkostnader och värk och lidande samt, då skadan lett till döden, begravningskostnader och förlust av underhåll. Ersättningsgilla poster vid sakskada är i huvudsak förlust till följd av att saken skadats eller gått förlorad. Det ges se-

dan ingående regler om hur var och en av de olika posterna ska bestämmas. Den grundläggande strukturen är inte olik t ex den i svenska skadeståndslagen (5 kap.).

Förfarandet från trafikskadan till utbetalning av ersättning är också noga reglerat (chapt.4). Anmälan om själva skadan ska ske med mycket korta tidsfrister. Intresset av att bevis ska säkras uppmärksammas också genom andra regler. Krav på ersättning måste framställas senast inom tre år om det är fråga om personskada. Ytterliga krav kan sedan framställas inom tio år. För sakskada är motsvarande frister arton månader respektive tre år. På bolagen ställs noggranna och stränga krav när det gäller hantering av skadeärenden. En bestämmelse med principer för hur ersättningen ska räknas ut finns med här – och inte i det tidigare kapitlet – tillsammans med vissa regler om regressrätt.

Ett kapitel om ”bases for rates” innehåller regler om maximal ersättning (sums insured) och riskpremier (chapt. 5).

För hantering av tvister finns en särskild skiljedomstol – arbitral tribunal (chapt. 6).

Ansvaret för trafikskadelagens tillämpning vilar på *Estonian Traffic Insurance Foundation* (chapt. 7). Den mycket omfattande och detaljerade trafikskadelagen avslutas med bestämmelser om ansvar för bland andra förare av oförsäkrade fordon (chapt. 7).

3.3 Lettland

Försäkringsrörelse

Försäkringsrörelse regleras i Lettland i en lag från 1998²⁵ – *Law on Insurance Companies and Their Supervision*. Lagen ersatte en tidigare försäkringslag från 1993.

Den lettiska lagen gäller för ”försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, försäkringsförmedlare och återförsäkrare”. Inledningsvis har den en rad klagörande definitioner samt hänvisningar till andra associationsrättsliga lagar. Reglerna om koncession

(chapt. II) anger både förutsättningarna för koncession och förfarandet. Uppräkningen av försäkringsklasser som en koncession kan avse grupperar inte in dessa i skadeförsäkring och livförsäkring enligt den vanliga normen. Detta betyder dock inte att det går att ha liv- och skadeförsäkringsklasser i samma bolag. Förbudet att samtidigt erbjuda livförsäkring och skadeförsäkring finns redan i första kapitlet tillsammans med förbudet att driva annan rörelse (art. 7-8).

De särskilda krav som ställs på ledande befattningshavare i försäkringsbolag anges i kapitlet om begränsningar av bolagets verksamhet (chapt. III). Här finns också kravet att livförsäkringsbolag ska ha en anställd chefaktuarie. De särskilda kvalifikationerna som denne ska ha anges i en förordning.

Beträffande försäkringsbolagets egna kapital (chapt. IV) sägs att ”det inte får vara avsett för försäkringsfordringar”. För att fastställa bolagets finansiella ställning ska det egna kapitalet mätas mot kraven på garantifond och solvensmarginal. Garantifondens storlek anges med olika belopp för livförsäkringsaktiebolag och för skadeförsäkringsaktiebolag. För ömsesidiga bolag gäller lägre belopp. Hur det egna kapitalet och solvensmarginalen i olika fall närmare ska beräknas framgår av särskilda förordningar från tillsynsmyndigheten.

Beträffande de tekniska reserver som ska svara mot försäkringsförpliktelser har lagen först ett par grundläggande bestämmelser i ett särskilt kapitel: syftet med reserverna och vilka reserver som kan komma i fråga (chapt. V).

I det följande (chapt. VI) finns reglerna om bolagets placeringar av tillgångarna: Placeringarna ska vara ”safe, diverse, liquid and profitable”. De tillgångsslag som är tillåtna för skuldteckning och hur stor andel av varje tillgångsslag som får användas anges. Här finns också kravet på valutamatchning. Begränsningar för enhandsengagemang och för

utlandsplaceringar gäller på som regel 10%. För att säkra ett bolags likviditet kan tillsynsmyndigheten kräva att det har upp till ”25% of high liquidity investments”. Att utge lån är förbjudet eller tillåtet bara i viss utsträckning.

För försäkringsbolagens redovisning gäller den allmänna redovisningslagen samt tillsynsmyndighetens förordningar.²⁶ I lagen om försäkringsrörelse finns dock regler om krav på revisorer och revision.

Ett särskilt kapitel om återförsäkring behandlar också möjligheten till samförsäkring samt villkoren för att ett bolag ska få överlåta försäkringsbeståndet helt eller delvis (chapt. VIII). Försäkringsbolag får inte teckna försäkring med en enskild risk utan återförsäkring om risken överstiger 20% av det egna kapitalet. Livbolag får bara återförsäkra livförsäkring och andra bolag bara annan försäkring.

På initiativ av tillsynsmyndigheten kan en domstol besluta att ett bolag ska avvecklas eller om det är insolvent träda i likvidation. De förutsättningar som gäller för detta och förfarandet behandlas i ett särskilt kapitel (chapt. IX).

Lettland har en särskild garantiordning till skydd för försäkringstagare i händelse ett bolag går i konkurs, *Insured's Protection Fund* (chapt. XI). Om försäkringstagaren är en fysisk person kan ersättning utgå inom vissa ramar, som är något olika för livförsäkring och för skadeförsäkring. Garantiordningen gäller inte om det är ett ömsesidigt försäkringsbolag som gått i konkurs eller om det är fråga om obligatorisk försäkring. Fonden finansieras genom avgifter på en procent av försäkringsaktiebolags bruttopremier.

Tillsyn

Den myndighet som i Lettland utövar tillsyn över försäkringsbolag är *Financial and Capital Market Commission* (FCMC). Fram till 2001 fanns det en särskild myndighet för tillsyn av försäkring.²⁷ De grundläggande

bestämmelserna om tillsynen finns numera i en lag om tillsyn som alltså gäller hela finanssektorn²⁸. Några bestämmelser i försäkringsrörelselagens kapitel om tillsyn gäller dock fortfarande. Den nya lagen om tillsyn anger att syftet med tillsynen är att värna investerares, insättares och försäkringshavares intressen. Annars upptas lagen huvudsakligen av regler av administrativ karaktär. Tillsynsmyndigheten är underställd finansministeriet men ska rapportera också till Lettlands bank (sect. III).

Annan finansiell verksamhet under samma tillsyn som försäkring är den som regleras i Credit Institutions Law (1995-10-24), Law on Private Pension Funds (1998-07-01), Credit Union Law (2002-10-28) och Law on the Financial Instruments Market (2004-01-01).

Försäkringsförmedling

Försäkringsförmedlars verksamhet regleras i *Law on Insurance Companies and Their Supervision* (chapt. X). Som försäkringsförmedlare får försäkringsbolagen endast använda sig av den som fått tillstånd. Försäkringsförmedlare är enligt den lettiska lagen antingen försäkringsagenter eller försäkringsagenter eller också försäkringsmäklarbolag.

En försäkringsagent kan vara antingen en fysisk eller juridisk person. Agenten får bara företräda ett försäkringsbolag och bolaget är ansvarigt för de avtal som agenten ingår.

Agenterna registreras hos tillsynsmyndigheten, FCMC.

Ett försäkringsmäklarbolag förutsätts erbjuda förmedlingstjänster till försäkringstagare, försäkringsgivare, återförsäkrare eller andra mäklarbolag. Det förutsätts vidare att mäklarbolaget är oberoende och kan erbjuda försäkringar från flera försäkringsbolag. Mäklarbolaget har inte rätt att ingå försäkringsavtal utan uppdrag.

Av försäkringsmäklarbolag krävs också att de ska ha ett minsta eget kapital och att de ska ha ansvarsförsäkring.

Försäkringsavtal

Försäkringsavtalet är i Lettland reglerat i en separat – ganska kortfattad – lag, *Law on Insurance Contract*²⁹. Lagen behandlar först några allmänna frågor om försäkringsavtalet och därefter frågor om ökning och minskning av risken. I ett sammanhang följer därefter bestämmelser om förpliktelse för försäkringstagaren, den försäkrade och förmånstagaren liksom försäkringsgivarens skyldighet att betala försäkringsersättningen samt i ett separat kapitel bestämmelser om försäkringsavtalets varaktighet och upphörande. Damage and loss insurance och Liability insurance samt Personal insurance behandlas i lagens två avslutande kapitel.

Trafikförsäkring

Trafikskadeansvaret regleras i Lettland i *Law on the Compulsory Third Party Liability Insurance for Inland Motor Vehicle Owners*³⁰. Syftet med lagen är att – i trafikoffrens intressen – reglera rättsförhållandet mellan fordonsägare och försäkringsgivare när det gäller den obligatoriska trafikansvarsförsäkringen (clause 2).

Ett omfattande avsnitt om försäkringsavtal skiljer mellan olika typer av avtal (standard, komplexa, grupp och gräns) av betydelse för hur de sluts och vilken verkan de har.

I en följande del av lagen regleras hur skador till följd av trafikolyckor ska ersättas. Ersättningsgilla förluster vid personskador kan hänföra sig till vården av trafikoffret, till tillfällig eller varaktig arbetsförmåga och till att offret avlidit. Ersättningsgilla förluster vid saksador kan hänföra sig till skada på eller förlust av fordonet, skada på väganordningar och byggnader, skada på offrets egendom. Hur förlusterna ska beräknas anges närmare för varje ersättningspost.

Ansvarig för trafikskadeansvarssystemet är Lettlands *Traffic Bureau*. Bland annat ansvarar byrån för de särskilda fonder som ska finnas för den obligatoriska trafikförsäkring-

en. Den ena ska tillförsäkra att försäkringersättning utgår för att täcka förluster på grund av oförsäkrade fordon eller okända fordon. Den andra ska tillförsäkra att försäkringersättning utgår i händelse av försäkringsgivarens konkurs.

Lettlands trafikskadelag reglerar också svaret förebyggandet av trafikolyckor (clause 45-51).

3.4 Litauen

Försäkringsrörelse

Privat försäkring är i Litauen i allt väsentligt reglerad i en lag från 2003, *Law on insurance*.³¹ Lagen ersatte tidigare lagar från 1993 och 2000 vilka i flera avseenden inte uppfyllde gällande EU-krav.³² Genom den nya lagen och vissa andra författningar har den litauiska lagstiftningen anpassats till internationella principer på försäkringsområdet. Avslutningsvis har lagen till och med en uppräkningslista av alla de direktiv som implementeras.

Lagen är tillämplig på privat försäkring och på försäkringsförmedling. I detta ligger som ska framgå att den också reglerar tillsynen och försäkringsavtalet och frågan om tillämplig lag i internationella förhållanden. Med sina 230 artiklar är den över huvud taget mycket omfattande. Inledningsvis har den en utförlig lista med definitioner av begrepp och rekvisit.

Den allmänna bolagslagen, *Law on Companies*, gäller för försäkringsbolag om inte försäkringslagen säger annat.

De grundläggande förutsättningarna för rätten att driva försäkringsrörelse och meddela återförsäkring, liksom förutsättningarna för rätten att driva verksamhet för förmedling av försäkring och återförsäkring regleras redan i första kapitlet. Här finns också förbudet mot att driva annan rörelse och begränsningarna när det gäller att i samma bolag förena skadeförsäkringsrörelse och livförsäkringsrörelse.

Föreskrivna försäkringsklasser är i fråga om direkt skadeförsäkring och livförsäkring i

stort sett desamma som enligt EUs normer. Vad som gäller för att få tillstånd att driva försäkring följer dels av själva lagen (art. 12-19) dels av föreskrifter från tillsynsmyndigheten.

Principerna – och de konkreta, ganska utförliga, reglerna – som gäller för ett försäkringsbolags ledning bygger på grundsatsen om ”a transparent, sound and prudent management” (art. 20-29). I det sammanhanget ställs även kravet att det ska finnas en chefsaktuarie.

I kapitlet om försäkringsbolagens finanser (art. 30-43) finns reglerna om kapitalbas, garantibelopp och solvensmarginal samt även de om försäkringstekniska avsättningar och vilka tillgångar som ska täcka dessa. Aktiekapitalet måste uppgå till minst en miljon euro. Vad som får utgöra eget och lånat kapital regleras i den allmänna bolagslagen. Vilka försäkringstekniska avsättningar som måste göras finns i en bestämmelse som också slår fast att de måste motsvaras av matchande tillgångar. I en följd kommer härefter regler om tillåtna tillgångsslag och underlåtenheten att iaktta dessa regler, om återförsäkring och om kravet på solvensmarginal. Bestämmelsen om solvensmarginal anger minimikraven på garantifonden för olika försäkringsgrenar. I anslutning till detta regleras också påföljderna av att ett bolag inte lever upp till kraven. Här återfinns även regler om återförsäkring liksom om räkenskaper och revision.

Beträffande försäkringsbolags årsredovisning gäller en regeringsresolution som är under omarbetning och ska reglera värderingen av tillgångar och skulder.³³

Tillsyn

Litauen har en särskild tillsynsmyndighet för försäkring, *Insurance Supervisory Commission* (art. 181-215). Den lyder liksom tillsynsmyndigheterna för andra finansiella institut under finansministeriet. Om försäkringsbolag ingår i en finansiell grupp regleras tillsynen i *Law on Financial Institutions* (se art. 44.5).

När det gäller tillsynen över försäkring bestäms myndighetens ändamål, finansiering mm i en grundläggande bestämmelse i försäkringsrörelselagen (art.181) som också anger myndighetens kompetensområdet. Den kompletteras av mer detaljerade regler om myndighetens uppgifter och befogenheter och om sanktioner och andra tvångsåtgärder.

Frågan om myndighetens möjligheter att begära in och granska försäkringsvillkor mm behandlas i en bestämmelse som dels slår fast principen om förbud mot förhandskontroll, dels anger inom vilka gränisar myndigheten ändå kan ta in och se på sådana villkor (art.206).

Ingripanden för att bevara eller återupprätta ett försäkringsbolags finansiella ställning är kringgårdade av bestämmelser i Litauens Civil Code och det är bara en till tillsynsmyndigheten knuten domstol som får fatta beslut om ingripanden.

Den litauiska tillsynsmyndigheten har också till uppgift att lösa konflikter mellan konsumenter och försäkringsgivare (art.207). Konfliktlösningen är avgiftsfri och myndighetens beslut är av rådgivande karaktär. Konsumentens rätt till konfliktlösning hos myndigheten är inte ett hinder för att få saken prövad i domstol.

Försäkringsförmedling

Förutsättningarna för att driva försäkringsförmedling regleras som nämnt också i *Law on Insurance* (art.144-180).

Detskiljs mellan mäklare – oberoende mäklarföretag och mäklare som är fysiska personer – och beroende försäkringsförmedlare. Den som vill driva verksamhet som försäkringsmäklare måste ha särskilt tillstånd.

För en fysisk person gäller inte bara krav på gott rykte och genomgången behörighetsexamen – och att man är införd i tillsynsmyndighetens lista över försäkringsmäklare – utan det krävs även medlemskap i Försäkringsmäklarkammaren (*Chamber of Insurance Brokers*). Kammaren är en privaträttslig sam-

manslutning av försäkringsmäklare, som dock är noga reglerad i lagen. Medlemskap förutsätter vissa kvalifikationer, men den som svarar mot dessa får inte nekas medlemskap. Annars ger kammaren intryck av att vara ett skrå eller gille.

Beträffande andra än oberoende försäkringsförmedlare uppställs inget krav på tillstånd från myndigheten men det åligger försäkringsbolag att föra en lista över sådana försäkringsförmedlare som handlar för bolagets räkning. Sådana försäkringsförmedlare måste också ha en särskild ansvarsförsäkring.

Försäkringsavtal

Det avtalsrättsliga förhållandet mellan försäkringsgivare och försäkringstagare regleras som sagt inte i en särskild försäkringsavtalslag utan i ett kapitel i *Law on Insurance* (Chapt. V). Regler av betydelse för försäkringsavtalet finns också i Litauens *Civil Code*.

En rad villkor måste finnas med i försäkringsavtalet och det föreskrivs även att villkoren ska finnas tillgängliga på försäkringsbolagets hemsida. Det ställs också krav på förköpsinformation. Som en nödvändig förutsättning för ett skadeförsäkringsavtal krävs också att det ska vara fråga om ett försäkringsbart intresse.

I övrigt har lagen allmänna bestämmelser om försummelse att betala premien och om rätten till försäkringsersättning och förutsättningarna för utbetalning liksom om förlängning av försäkringsavtalet.

Efter de allmänna bestämmelserna kommer sedan särskilda avsnitt med regler om egendomsförsäkring, ansvarsförsäkring livförsäkring och sjukförsäkring.

I anslutning till regleringen av försäkringsavtalet ges även bestämmelser om vilket lands lag som ska tillämpas på sådana försäkringsavtal som har anknytning inte bara till Litauen utan även ett annat EU-land (art.117-121).

Konsumentskydd

Litauen har även en lag om konsumentskydd från 1994, senast ändrad 2000,³⁴ som i flera avseenden är av betydelse på försäkringsområdet. Den behandlar konsumentens rättigheter i förhållande till säljare, producenter och dem som tillhandahåller tjänster. Det som sägs i lagen gäller om annat inte följer av annan lagstiftning. Försäkringsrörelselagen gäller alltså primärt. Konsumentskyddslagens reglering av avtal vid hembesök och telefonförsäljning mm gäller uttryckligen inte försäkringstjänster (art. 14 p.23 och art. 17 p.21).

Lagen slår bl a fast att konsumenten har rätt till full information och vad detta närmare innebär. Av särskilt intresse är vidare regleringen av oskäligen avtalsvillkor. Denna förutsätter att det är fråga om avtal som inte är individuellt framförhandlade mellan parterna (standardavtal). Den innehåller bl a en katalog med i sig oskäligen villkor kompletterad med en allmän bestämmelse om bedömningen av andra villkor. En konsument som vill åberopa lagen ska vända sig till konsumentrådet eller till domstol.³⁵

Som nämnts har tillsynsmyndigheten för försäkring också till uppgift att lösa konflikter mellan konsumenter och försäkringsgivare.

Trafikförsäkring

Litauens lagstiftning om ansvaret för trafikskador finns i en lag från 2001 *Law on Compulsory Motor Third Party Liability Insurance of Vehicle Owners and Possessors*.³⁶ Lagen ålägger förare av fordon i trafik att ha en ansvarsförsäkring eller visa att de omfattas av en sådan försäkring. Försäkringsavtalet kan vara antingen ett standardavtal, ett gruppavtal, ett gränsavtal eller ett internationellt avtal. Alla, utom det internationella, måste vara i överensstämmelse med Civil Code och Law on Insurance.

Försäkringsbolag som har tillstånd att meddela motorfordonsförsäkring är också skyldi-

ga att teckna sådan försäkring för den som begär det. Lagen anger de belopp för vilka den obligatoriska försäkringen gäller. Premierna är också ganska noggrant reglerade.

Trafikansvarslagen har också regler om skadevärdering och betalning av försäkringsersättning men anger inte närmare hur värderingen ska göras

Twister mellan den skadelidande och försäkringsgivaren – eller i förekommande fall trafikförsäkringsbyrån – angående vägran att betala kravet, angående det belopp som krävs eller angående försummelse att betala kravet i tid ska avgöras i domstol.

Krav på ersättning kan riktas direkt mot försäkringsbolaget eller trafikförsäkringsbyrån. Trafikförsäkringsbyrån ska betala ersättning bl a i fall när föraren saknade försäkring eller när föraren framförde ett stulet fordon eller när han inte kan identifieras (okänd). Byrån ska också betala ersättningen när det bolag som egentligen skulle betala visat sig vara insolvent.

Ersättning ska, inom ramen för försäkringssumman, utgå för en skada som bekräftats av ”välgrundade bevis”. Om skadan överstiger försäkringssumman har den skadelidande rätt att kräva resten av den som är ansvarig för olyckan.

Försäkringsbolaget har regressrätt mot försäkringstagaren eller den försäkrade om någon av dem framfört fordonet alkoholpåverkad eller på annat i lagen närmare angivna sätt varit klandervärda (art.22 p.1). Byrån har regressrätt mot föraren i vissa fall (p.2) och trafikoffret kan bli återbetalningsskyldig i fall då ersättning betalats på grund av oriktiga uppgifter från den skadelidandes sida.

De närmare reglerna om *The Bureau* och dess verksamhet finns också i trafikansvarslagen (art.23-41). Här kan räcka med att säga att byråns beslut kan överklagas till domstol.³⁷

Försäkringslagstiftning i Baltikum – en översikt			
	ESTLAND	LETTLAND	LITAUEN
Tillsyn	Financial Supervision Authority Act, 2001	Law on Financial and Capital Market Commission, 2000	Insurance Supervisory Commission, chapter IX
Försäkringsrörelse	Insurance Activities Act, 2000	Law on Insurance Companies and Their Supervision, 1998,2000	Law on Insurance, 2003
Försäkringsförmedling	”-”, chapter 9	”-”, chapter X	”-”, chapter VIII
Försäkringsavtal	Law of Obligations Act, 2001	Law on Insurance Contract, 1998,2000	”-” chapter V
Trafikförsäkring	Motor Third Party Liability Insurance Act, 2001	Law on Compulsory Insurance for Inland Motor Vehicle Owners, 1997,1999	Law on Compulsory Motor Third Party Liability Insurance of Vehicle Owners and Possessors, 2001
”Byrå”	Estonian Traffic Insurance Foundation	Traffic Bureau	Bureau for Motor Third Party Insurance (etc)

4. Avslutande synpunkter: Institutioner och normer på plats

Avslutningsvis kan konstateras att ekonomierna i alla de tre baltiska länderna är på stark frammarsch. Estlands tillväxttakt stiger. Lettlands höga tillväxttakt avtar, men bara marginellt. Litauens BNP-ökning saktar in något, men efter en tidigare rekordnotering.

Efter inträdet i EU kan stora pengar väntas. Bristfällig administrativ beredskap – mer eller mindre påtaglig – talar dock för att länderna inledningsvis inte kan utnyttja fondmedlen fullt ut. En politisk oro som på olika sätt finns i alla tre länderna utgör också en viss bromsklots på ekonomin. Negativa faktorer för ekonomierna i hela Baltikum är den höga arbets-

lösheten och de stora underskotten i ländernas bytesbalans.³⁸

Helhetsbilden får ändå bedömas vara ganska ljus. Ekonomisk tillväxt betyder naturligtvis mycket för utvecklingen av privat försäkring. Som framgått spelar försäkringsnäringen idag en liten samhällsekonomisk roll. Förutsättningarna för att försäkring ska växa inte bara i absoluta utan även i relativa tal borde vara goda. I takt med ökat välstånd borde efterfrågan på försäkringar för annat än motorfordon och trafikansvar öka. På sikt bör man se en rejäl utveckling av marknaden för sjuk- och livförsäkringar och inte minst för pensionslösningar.

Etableringarna på försäkringsmarknaderna har i viss mån stabiliserats. Men med incita-

menten från en växande ekonomi är nyetable-
ringar och fortsatt ändrade strukturer sanno-
lika.

Beträffande försäkringslagstiftningen kan
man säga att den nu i stort sett är på plats. Men
självlklart måste man fortsatt räkna med vissa
ändringar och tillägg. Det viktigaste är emel-
lertid att etablerade institutioner och normer
fungerar. Här finns det nog brister kvar. Detta
ska inte skymma att de baltiska länderna även
på försäkringsregleringens område sett en
enorm utveckling på relativt sett mycket kort
tid.

Avslutningsvis vill författaren göra ett par
reservationer. Det som sägs om marknaden
måste betraktas som färskvara. Förändringar
sker outhärligen men förhoppningsvis ger
framställningen ett hum om läget och utveck-
lingen. Det som sägs om lagstiftningen bör
vara något mer beständigt. Men framställ-
ningen är av fler skäl grund och väcker kanske
fler frågor än den besvarar. Om intresset i
Norden för baltisk försäkringsrätt därmed har
väckts är ju å andra sidan en del vunnet.

Noter

- ¹ UI 506 s 4, UI 507 s 4, UI 508 s 4.
- ² UI 506 s 23 ff, UI 507 s 25 ff och UI 508 s 25 ff.
- ³ Share total premium in GDP: CEA Enlarge p 33, CEA Fig A VI-1.
- ⁴ Average total premium per inhabitant (euro): CEA Enlarge p 32, CEA Fig VI-6 and LT Overview p 11.
- ⁵ Population: EU25 beräknas ha ca 450 milj., varav 7,4 milj. eller 1,7% i Baltikum.
- ⁶ CEA Enlarge p 17, CEA Fig A IV-2, LT Overview p 16 och LV Ass.
- ⁷ CEA Enlarge p 18, CEA Fig A IV-3, LT Overview p 21 och LV Ass.
- ⁸ CEA Fig A I-2 and LT Overview, p 21.
- ⁹ CEA Fig A I-2 och CEA Enlarge p 28-31.
- ¹⁰ CEA Fig A V-1 och CEA Enlarge p 20.

- ¹¹ Number of insurance companies CEA Fig E II-1 och CEA Enlarge p 8 och LT ISC.
- ¹² Estonian Financial Supervision Authority och Estonian Insurance Association.
- ¹³ Latvian Insurers Association och Traffic Bureau of Latvia.
- ¹⁴ Insurance Supervisory Authority.
- ¹⁵ LT Overview, p 11.
- ¹⁶ CEA Fig III-1 och CEA Enlarge p 12.
- ¹⁷ Rapport av André Püvi vid konferensen ”Insurance in the Baltics 2000”.
- ¹⁸ CEA Enlarge p 7 (Source: Supervisory Authorities, Insurance Associations, Swiss Re)
- ¹⁹ RT I 2000, 53, 343. (Consolidated text dec 2002).
- ²⁰ RT I 1995 26/28, 355 med senare ändringar.
- ²¹ Financial Supervision Authority Act, RT 2001, 48, 267.
- ²² RT I 1999, 23,349, RT I 2001, 89, RT I 1997, 34, 535. RT I 2001, 79, 480.
- ²³ RT I 2001, 81, 487.
- ²⁴ RT I 2001, 43, 238.
- ²⁵ 10.061998, ändrad 2000.
- ²⁶ Regulations for Preparation of Annual Accounts and Consolidated Accounts of Insurance Joint Stock Companies and Mutual Insurance Cooperative Societies (2003-01-8).
- ²⁷ State Insurance Supervision Inspectorate.
- ²⁸ Law on Financial and Capital Market Commission (2000-06-01) (www.fktk.lv).
- ²⁹ 1998-06-10 ändrad 2000-06-01.
- ³⁰ 1997-03-13, ändrad 1999-12-19.
- ³¹ IX-1737 09/18/2003.
- ³² Se Andri Püvi s 60 ff.
- ³³ Projected amendments to the Resolution of the Government of the Republic of Lithuania on Annual Accounts of Insurance Companies with instruction for valuation of assets and liabilities. LT Overview p 3.
- ³⁴ Law on the amendment of the law on Consumer Protection (I-657, 1994.101.10 + VIII-1946, 2000.09.19).

³⁵ Unfair terms in Purchase Sales and Services Provision Contracts (art.11-13).

³⁶ Lag 14/6 2001, No.IX-379.

³⁷ Proceduren mm regleras särskilt i *Rules of Compulsory Third Party Liability Insurance of Vehicle Owners and Possessors*.

³⁸ Se Tabell 1 Ekonomiska nyckeltal och SEB Outlook s 3.

EU+10 EUs 10 nya medlemsstater
 EU25 Det utvidgade EUs 25 medlemsstater
 LT Litauen
 LT ISC State Insurance Supervisory Authority/Insurance Supervisory Commission. www.vdpt.lt
 LT Ass Association of Lithuanian Insurers. www.draudikai.lt (under construction)

Referenser och förkortningar

CEA	Comité Européen des Assurances	LT Overview	Insurance in Lithuania, 2002 overview (Insurance Supervisory Authority)
CEA Fig	European Insurance in Figures (CEA, June 2003)	LV	Lettland
CEA Enlarge	European Union Enlargement 2004 (CEA eco, No 18 Oct 2003)	LV FCMC	Financial and Capital Market Commission. www.fktk.lv
EE	Estland	LV Ass	Latvian Insurance Association. www.laa.lv
EE FSA	Estonian Financial Supervisory Authority. www.fi.ee	LV TBL	Traffic Bureau of Latvia. www.sb.gov.lv
EE Ass	Estonian Insurance Association. www.eksl.ee	SEB Outlook	Baltic Outlook (SEB, april 2004)
EE TIF	Estonian Traffic Insurance Fund. www.lkf.ee	UI	Utrikespolitiska Institutet
EU	Europeiska unionen	UI 506	Estland (UI, 2001)
EU15	EUs hitillsvarande 15 medlemsstater	UI 507	Lettland (UI, 2001)
		UI 508	Litauen (UI, 2001)